بررسی کیفی عوامل زمینه‌ساز رضایت زناشویی در زوجین با تفاوت سنی معکوس

نرجس عرفان منش[1*]، زهرا درویزه[1]، زهره خسروی[1]، محمدرضا حسن زاده توکلی[2]

۱. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران
۲. دانشگاه علوم قران و حدیث، تهران، ایران

نشریه پایش
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۶/۲۳
سال چهاردهم شماره ششم، آذر ـ دی ۱۳۹۴ صص ۶۷۵-۶۶۷
[نشر الکترونیک پیش از انتشار- ۲۴ آبان ۹۴]

چکیده

تغییر ساختار جامعه و گسترش ازدواج‌های با تفاوت‌سنی معکوس که در آن سن زن از سن مرد بیشتر است؛ ضرورت پرداختن به این نوع ازدواج‌ها و نیز عوامل تاثیرگذار بر رضایت زناشویی در این ازدواج‌ها را خاطر نشان می‌سازد. بنابراین پژوهش حاضر با هدف شناسایی و بررسی عوامل کیفی تاثیرگذار بر رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس انجام گرفت. با توجه به محدودیت استفاده از پرسشنامه در پژوهش‌های مربوط به حوزه انتخاب همسر، داده‌های پژوهش حاضر با انتخاب روش کیفی از نوع پدیدارشناسی با انجام ۳۰ مصاحبه با زوجین با تفاوت سنی معکوس و نیز با استفاده از فن ضبط صوتی و کتبی مصاحبه‌ها، جمع‌آوری گردید. در تجزیه و تحلیل داده ها با روش های کدگذاری باز، محوری و گزینشی نهایتاً از تعداد ۱۳۰مفهوم شناسایی و طبقه بندی شده، تعداد پنج مقوله " عوامل فردی، خانوادگی، نگرشی، انگیزشی، و تاریخچه‌ای "، به عنوان مقوله‌های اصلی و موثر بر رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس، نام‌گذاری گردید. یافته‌های این پژوهش می تواند روانشناسان حوزه انتخاب همسر را در راستای بهبود و غنی سازی مشاوره های قبل از ازدواج یاری نمایند.

کلیدواژه: ازدواج، تفاوت سنی معکوس، رضایت زناشویی، رویکرد کیفی

* نویسنده پاسخگو: تهران، دانشگاه الزهرا، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی
تلفن: ۰۷۱۳۶۳۴۰۷۲۵
Email: erfanmanesh cp@yahoo.com

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1394.14.6.4.7]

مقدمه

هرچند ازدواج به عنوان یک عمل ارادی انسان، تابع خواست، تمایلات و دیدگاه های فردی اوست، اما زندگی اجتماعی انسان و روابط پیچیده او با پیرامونش، شرایط وقوع ازدواج را تحت روابطی دوسویه با متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی قرار می‌دهد. این تغییرات افراد را در معرض انتخاب هایی قرار می دهد که گاهی از نظر عرف اجتماع، پسندیده محسوب نمی‌شوند. ازدواج پسر با دختر بزرگ‌تر از خود نمونه ای از این ازدواج هاست که معمولا با سرازیر شدن سیل عظیمی از انتقادات، نگرش‌ها و احساسات منفی خانواده‌ها و احیانا مشاوران ازدواج و خانواده به سوی زوجین آغاز می شود و ادامه زندگی آنان را با موجی از ترس و دلهره همراه می‌سازد. ساروخانی در سال ۱۹۸۱ به نرخ ۲/۵ درصدی برای ازدواج‌هایی که عروس سن بیشتری دارد، اشاره می‌کند[۱]. این در حالی است که بر طبق آمار سازمان ثبت احوال کشور در سال ۱۳۹۳، نرخ ازدواج‌های با تفاوت سنی معکوس (ازدواج هایی که در آن‌ها سن زن بیشتر از سن مرد هست) ۱۰/۷۳ است[۲]. این رقم نشان‌دهنده رشد ۴ برابری این نوع ازدواج‌ها طی ۳۳ سال گذشته است. آماری که در جای خود بسیار قابل تامل است. رضایت و سازگاری زناشویی از موارد مهم در ازدواج است. رضایت زناشویی احساسات عینی از خشنودی، رضایت و لذت تجربه شده توسط زن و شوهر است، زمانی‌که همه‌ی جنبه‌های ازدواجشان را در نظر می‌گیرند. رضایت زناشویی حالتی است که طی آن زن و شوهر از ازدواج با همدیگر و با هم بودن احساس شادمانی و رضایت دارند[۳]. موضوع رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس در ادبیات پژوهشی مورد بررسی پژوهشگران قرار گرفته است. در بررسی بسیار تأثیرگذار "زنان و شوهران" رضایت از استانداردهای زندگی در میان زنان مورد مطالعه قرار گرفت و این نتیجه به دست آمد که زوج‌های همسان از نظر سنی بیشترین رضایت را داشتند و هرچه شکاف سنی افزایش می‌یافت رضایت کاهش پیدا می‌کرد [۴]. اما از سوی دیگر نتایج سایر پژوهش‌ها به رضایت و تعهد بالاتر و نیز تساوی قدرت در روابط با تفاوت سنی معکوس اشاره نمودند [۶،۵].همچنین مطالعه ای با مقایسه تعاملات مثبت و میزان شادکامی در میان ۳ گروه زوجین همسن، زوجینی که سن زن بالاتر است و زوجینی که سن مرد بالاتر بود، نتیجه گرفت که بالاترین تعاملات مثبت بین زوجین، در میان ازدواج‌هایی بود که در آن سن زن بیشتر بود[۷]. ایران همچون سایر کشورهای جهان سوم در مرحله گذار از سنت به مدرنیته است که تغییرات وسیعی را در همه پدیده‌های اجتماعی ازجمله در ازدواج و همسرگزینی ایجادکرده است. مضیقه ازدواج در ایران و فزونی تعداد زنان، در مقایسه با مردان، در بین افراد آماده ازدواج، تاخیر در سن ازدواج زنان را موجب شده است. مضیقه ازدواج از طرق متفاوتی همچون وصلت زنان با مردان جوان‌تر، مسن‌تر و یا مردان قبلا ازدواج‌کرده مرتفع می گردد[۸]. همان گونه که ذکر شد با بالا رفتن نرخ ازدواج‌های با تفاوت سنی معکوس[۲]،پژوهش‌های اندک و قدیمی، یافته‌های محدود[۷] و منحصر به مطالعات آماری و تغییرات دموگرافیک در ساختار جمعیتی و نه مطالعات روان‌شناختی[۹] و همچنین نبودن پژوهشی منسجم و مختص این زوجین در کشورمان، ضرورت مطالعه این نوع ازدواج‌ها و دستیابی به درک بهتری از رضایت زناشویی این زوجین، روشن می‌گردد. علاوه بر این پژوهش‌های انجام گرفته در کشور ما در مورد ازدواج با استفاده از پرسشنامه‌هایی است که خود دارای محدودیت‌هایی از جمله مصنوعی بودن پاسخ‌های شرکت‌کنندگان و نیز احتمال انحراف پاسخ‌های آن‌ها از واقعیت است. بنابراین پژوهش حاضر با استفاده از روش کیفی با هدف شناسایی عوامل تاثیرگذار بر رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس انجام گرفته عوامل زمینه‌ساز رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی را مورد جستجو قرارداد.

مواد و روش کار

پژوهش حاضر، پژوهشی کیفی به شیوه پدیدارشناسی بود. از جامعهٔ کلیه زوجین ایرانی که در ازدواج آن‌ها سن زن بیشتر از مرد است، ۳۰ مشارکت کننده (۱۴ مرد و ۱۶ زن، شامل۶ مرد راضی از ازدواج، ۵ مرد ناراضی و ۳ مرد جداشده از همسر با تفاوت سنی معکوس و ۸ زن راضی، ۵ زن ناراضی و ۳ زن جدا شده از همسر کوچک‌تر از خود) حضور داشتند. نمونه گیری در پژوهش حاضر با استفاده از شیوه نمونه‌گیری گلوله برفی و هدفمند، انجام شد. ملاک‌های شمول (گذشتن حداقل یکسال از ازدواج، عدم ابتلا به اختلالات سایکوتیک و اختلالات عمده روانپزشکی)، بود. مصاحبه به صورت عمیق انجام شده و گفتگوها در آن توسط ضبط صوت ثبت گردید. پس از اتمام مصاحبه بلافاصله نکات مهم توسط پژوهش‌گر یادداشت می‌شد و حداکثر طی ۴۸ ساعت مصاحبه پژوهش‌گر، کلمه به کلمه روی کاغذ پیاده می‌گردید و نکات مربوط به آن ثبت می‌شد. پس از آن‌که ۲۴ نفر مورد ارزیابی قرار گرفتند مصاحبه به

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1394.14.6.4.7]

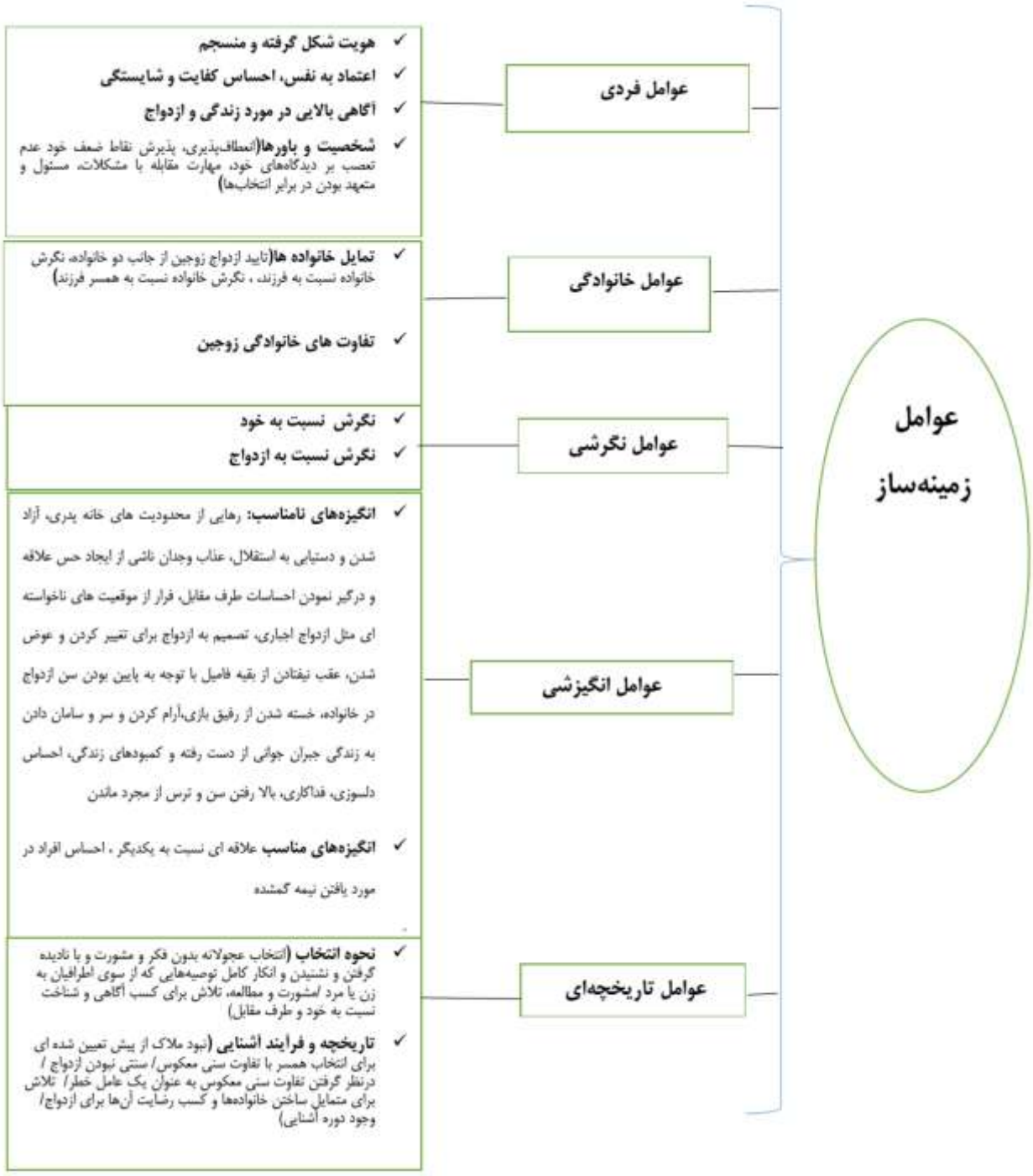
اشباع رسید. سپس جهت تایید طبقات شکل گرفته، با ۶ نفر دیگر مصاحبه صورت گرفت. مصاحبه‌های اولیه با استفاده از فن تحلیل سطر به سطر، تحلیل شدند. در مرحله بعد، پس از جمع‌بندی مفاهیم حاصل از رمزگشایی مصاحبه‌های انجام شده، که نتیجه مرحله اول کدگذاری‌ها بود، ابتدا مقولات فرعی مربوط به مفاهیم با توجه به اصول کدگذاری محوری، شناسایی، نام‌گذاری و استخراج گردید. در مرحله سوم کدگذاری گزینشی، مقولات محوری مربوط به مقولات فرعی و مفاهیم، شناسایی و نام‌گذاری شدند. جهت اطمینان از صحت داده‌های جمع آوری شده، محقق از درگیری طولانی مدت و عمیق با داده ها استفاده نمود. هم‌چنین جهت افزایش اعتبار داده‌ها از نمونه گیری با حداکثر تنوع و نیز بازبینی دست نوشته ها توسط مشارکت کنندگان و ۳ نفر از متخصصان که در موضوع مطالعه و روش شناسی خبره بودند، استفاده شد. متن نوشتاری تعدادی از مصاحبه ها و خلاصه ای از نتایج اولیه در اختیار چند نفر از مشارکت کنندگان قرار گرفت و قضاوت آنها درباره وجود تشابه بین نتایج تحقیق و تجارب آن‌ها ارزیابی شد و سپس توسط دو استاد آشنا با نحوه تحلیل کیفی که در تحقیق شرکت نداشتند گذاشته شد و توافق بیش از ۹۰ درصد به دست آمد.

یافته‌ها

در این پژوهش ۳۰ نمونه هدفمند، شامل مردان و زنان، متاهل و مطلقه در گروه‌های سنی و تحصیلی متفاوت و از طبقات اجتماعی گوناگون انتخاب گردیدند. جمعیت نمونه شامل ۱۴ نفر مرد و ۱۶ نفر زن بودند که بین ۱ تا ۱۳ سال تفاوت سنی معکوس داشتند. دامنه سن کنونی مردان از ۲۸ تا ۶۵ سال و زنان از ۲۹ تا ۷۵ سال متغییر بود. دامنه سن ازدواج مردان بین ۱۸تا ۲۹ سال و دامنه سن ازدواج زنان بین ۲۳ تا ۳۹ سال بود. طول مدت ازدواج زوجین نیز از ۳ سال تا ۴۳ سال متغیر بود. تحصیلات جمعیت نمونه از دیپلم تا دکترا متغیر بود. این ازدواج برای تمام افراد به جز یک زن و یک مرد، ازدواج اول بود. تعداد فرزندان زوجین از صفر تا ۵ فرزند بود. در تجزیه تحلیل داده ها با روش های کدگذاری باز، محوری و گزینشی نهایتاً از تعداد ۱۳۰مفهوم شناسایی و طبقه بندی شده، تعداد پنج مقوله " عوامل فردی، خانوادگی، نگرشی، انگیزشی، و تاریخچه‌ای "، به عنوان مقوله‌های اصلی شناسایی و نام‌گذاری گردید؛ که در نمودار شماره ۱ گزارش شده است. این مقوله‌ها در ادامه با جزئیات مورد بحث قرار می‌گیرند.

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1394.14.6.4.7]

نمودار ۱: عوامل زمینه ساز رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1394.14.6.4.7]

بحث و نتیجه‌گیری

عوامل فردی از عوامل مهم زمینه ساز رضایت زناشویی این ازدواج‌ها است. نکته‌ای که باید در مورد افرادی که ازدواج با تفاوت سنی معکوس را انتخاب می کنند و از آن رضایت دارند، به آن اشاره نمود این است که این افراد، می دانند در زندگی دنبال چه چیز هستند و هویت آن‌ها شکل گرفته است. به نظر می‌رسد وقتی افراد دقیقا بدانند از زندگی و همسر آینده شان چه چیز می خواهند، هم اطمینان بیشتری نسبت به انتخاب خود دارند و هم وقتی همسری متناسب با معیارهای خود انتخاب می کنند، با آن راضی و خشنودند. در این مطالعه زوجینی که با مشورت و مطالعه، تلاش برای کسب آگاهی و شناخت نسبت به خود و طرف مقابل، دست به انتخاب زده بودند، رضایت زناشویی بالاتری داشتند. این یافته همسو با پژوهشی است که به این نتیجه رسید که بالا بودن آگاهی زوج‌ها در مورد زندگی و ازدواج نقش بسزایی در بهبود و ارتقای روابط زناشویی ایفا می‌کند[۱۰]. ضمن اینکه به نظر می‌رسد انتخاب و رضایت زناشویی بالاتر در ازدواج با تفاوت سنی معکوس، در انتظارِ مردان با اعتماد به نفس و زنان دارای احساس کفایت و بسندگی قوی است که مسئولیت انتخاب خود را حتی در صورت نارضایتی می پذیرند و نسبت به آن متعهد می‌مانند. تعهد و وفاداری باعث می‌شود زوج‌ها مدت زمان بیش‌تری با هم باشند و همچنین منجر به حل تعارض و بحران در زندگی زوج‌ها می‌شود. همچنین از جمله عوامل تاثیرگذار بر میزان رضایت زناشویی در بین زوج‌ها تعهد و وفاداری به زندگی است[۱۱]. زوجین متعهد در جهت حل مشکلات با هم همکاری می‌کنند، بنابراین میزان رضایت از زندگی مشترک در میان آن‌ها بیش‌تر و به تبع پایداری و استحکام خانواده هم بالاتر می‌رود [۱۲]. از جمله ویژگی‌های فردی که مردان راضی شرکت-کننده در پژوهش به آن اشاره داشتند اهمیت برخورداری از ویژگی-هایی همچون انعطاف‌پذیری، و کنارآمدن با اخلاق‌های مختلف و مهارت مقابله با مشکلات برای رضایت داشتن از ازدواج با تفاوت سنی بود. این افراد معمولا نقاط ضعف خود را پذیرفته، تعصبی روی نظرات خود ندارند، انتقادپذیرند و مستعد اعتراف به نقائص خود، و دارای توانایی عذرخواهی هستند. این یافته همسو با تحقیقاتی است که معتقدند انعطاف‌پذیری توانایی افراد برای سازگاری با شرایط تهدیدکننده است[۱۳]. یافته‌های این بررسی نشان داد، کسانی که انعطاف‌پذیری بالایی دارند بر زندگی کنترل بیش‌تری دارند و بهتر می‌توانند برای مشکلات‌شان برنامه‌ریزی کنند، بیش‌تر به هم کمک می‌کنند و خواهان کمک از هم هستند و برای نظرات سایر اعضای خانواده اهمیت قائل می‌شوند و با هم مشورت و مشارکت می‌کنند. همچنین زوج‌های انعطاف‌پذیرتر در مقایسه با زوج‌های انعطاف‌ناپذیر رضایت زناشویی بالاتری دارند[۱۳]. همچنین در این بررسی نشان داده شد که عوامل خانوادگی عامل زمینه‌ساز دیگر در پیش‌بینی رضایت زناشویی این زوجین است. به عبارت دیگر ویژگی های خانواده افراد می تواند عامل رضایتمندی یا عدم رضایتمندی زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس باشد. تمایل خانواده ها و تایید ازدواج زوجین از جانب دو خانواده نقش بسیار مهمی در کیفیت و رضایت زناشویی آنها در آینده دارد. زیرا در صورت عدم تایید ازدواج از جانب خانواده موجی از شناخت‌ها، هیجانات و رفتارهای منفی در طرفین رابطه ایجاد می‌شود که خود زمینه‌ساز شکل‌گیری چرخه‌های نامطلوب بین آنها خواهد شد. این یافته همسو با پژوهش‌هایی است که معتقدند دخالت و یا اعمال نفوذ خانواده‌های اصلی که غالباً به صورت پنهان و در پوشش‌های زیبا عرضه می‌شود می‌تواند یکی از زیربناهای جدی تعارضات زناشویی از شروع تا پایان هر ازدواجی باشد. این پژوهش‌ها نشان می‌دهند که دخالت‌های زیاد اعضای خانواده همسر در زندگی زوج‌ها می‌تواند رضایت از زندگی زناشویی را کاهش دهد [۱۴]. از دیگر یافته‌های مطالعه حاضر این بود که تفاوت‌ها و شباهت‌های خانوادگی زوجین زیرمقوله دیگری است که رضایت زناشویی زوجین با تفاوت سنی معکوس را در سطح ویژگی خانواده ها تحت تاثیر قرار می دهد. به عنوان یک قاعده کلی هر چه تفاوت‌های فردی و خانوادگی افراد بیشتر باشد، افراد هم هنگام انتخاب تردیدهای بیشتری دارند و رضایت زناشویی آن ها کاهش می یابد. تفاوت های شغلی خانواده های زوجین نیز مانند تفاوت های فرهنگی، تفاوت های شخصیتی (برون گرایی- درون‌گرایی، منطقی- احساسی)، تفاوت های زبانی، تفاوت‌های اعتقادی مذهبی (داشتن تفسیرهای مختلف از دین با وجود مذهبی بودن دو خانواده)، تفاوت های سیاسی، تفاوت های مالی- اقتصادی می‌توانند در مراحل مختلف زندگی بر روابط زوجین با یکدیگر و روابط آن‌ها با خانواده‌هایشان اثرگذار باشد. شباهت بین خانواده های زوجین امکان دوام زندگی زناشویی و رضایت زناشویی آن ها را افزایش می دهد. این یافته همسو با پژوهشی است که در آن طبقه و فرهنگ خانواده و همسانی آن‌ها از عوامل مهم موفقیت در ازدواج برشمرده شده‌اند [۵]. بررسی ما نشان داد که عوامل نگرشی و این که افراد چه نگرشی نسبت به خود داشتند، نیز می-

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1394.14.6.4.7]

توانست پیش‌بینی‌کننده رضایت زناشویی آنان باشد. زنانی که خود را حساس و زودرنج، با اعتماد به نفس پایین، بداخلاق و عصبی، تحریک‌پذیر و پرخاشگر، پرتوقع، ساده، ناتوان در ابراز احساسات، کم طاقت و نازپرورده، مغرور می‌دانستند، احتمال بیشتری داشت که از زندگی خود ناراضی باشند. در مقابل زنانی که خود را سازگار، مهربان و شاد می‌دانستند، دغدغه دیگران را داشته و راحت از خواسته‌های خود می‌گذشتند، خود را قبول داشته و بهترین گزینه ازدواج همسرشان می‌دانستند، احساس می‌کردند مدیر و مدبر هستند، از پختگی، سخت‌کوشی، قدرت بالای تصمیم‌گیری، تحلیل مسائل و توانایی جمع‌کردن زندگی (از نظر خود و اطرافیان ؛حتی بهتر از مرد) برخوردارند، سن خود را جوان‌تر از سن تقویمیشان می دانستند و خود را از نظر اندام و ظاهر جذاب یا دارای جذابیت‌های جلب‌کننده توجه، برآورد می‌کردند، احتمال بیشتری داشت که از زندگی خود راضی باشند. برای مردان نیز در این مقوله فرعی شرایط مشابهی وجود داشت مردی که خود را فردی منطقی و زن‌دوست، مسئولیت‌پذیر، پخته و بزرگ‌تر می‌دانست رضایت زناشویی بالاتری داشت. در حالی که مردانی که خود را مغرور، ناپخته، وابسته، کم سن و کم‌تجربه، می دانستند و معتقدند بودند شیوه رفتار نامناسب با زنان را بلد نبودند، و همچنین استقلال فکری و مالی نداشتند، رضایت زناشویی پایین‌تری داشتند. این یافته همسو با تحقیقاتی است که معتقدند نوع توجیه افراد در برابر مسائل و نگرش مثبت در مورد خود و زندگی یکی از عواملی است که باعث می‌شود افراد از رابطه زناشویی رضایت داشته باشند [۱۶]. افرادی که نگرش مثبت در مورد زندگی و خود دارند اخلاق خوب، پشتکار، شادی، رضایت خانوادگی، سلامتی بیشتری دارند [۱۷]. نگرش مثبت باعث می شود افراد کم‌تر بر جنبه‌های منفی تمرکز کنند. این افراد امیدوارند و حتی زمانی که پیش رفتن دشوار است تلاش را ادامه می‌دهند. زوج‌هایی که ازدواج بادوام داشته‌اند در برابر مشکلات و تغییرات زندگی نگرش مثبت را از دست نمی‌دهند و آن را حفظ می‌کنند و این فعالیت‌ها منجر به رضایت زناشویی بالاتر در زندگی مشترک می‌شود[۱۸]. همچنین چنان‌چه زن و شوهر به توانایی‌های خودشان جهت حل مشکلات اعتقاد داشته باشند بهتر می‌توانند راهکارهای متعددی را جهت حل مشکلات به کار ببندند[۱۸]. این مطالعه نشان داد که عوامل انگیزشی عامل مهم زمینه‌ساز دیگری بر روی رضایت زناشویی این زوجین است. انگیزه افرادی که ازدواج های با تفاوت سنی معکوس داشتند، متفاوت بود و به نظر می رسد بر اساس این انگیزه های اولیه ازدواج و انتخاب، تا حدی می‌شود رضایت زناشویی کنونی زوجین را پیش بینی نمود. انگیزه هایی مانند رهایی از محدودیت های خانه پدری، آزاد شدن و دستیابی به استقلال، عذاب وجدان ناشی از ایجاد حس علاقه و درگیر نمودن احساسات طرف مقابل، فرار از موقعیت‌های ناخواسته ای مثل ازدواج اجباری، تصمیم به ازدواج برای تغییر کردن و عوض شدن، عقب نیفتادن از بقیه فامیل با توجه به پایین بودن سن ازدواج در خانواده، خسته شدن از رفیق بازی، احساس دلسوزی، فداکاری، بالا رفتن سن و ترس از مجرد ماندن انگیزه هایی بود که افراد ناراضی از ازدواج و یا جدا شده، برای ازدواج خود به صورت کلی داشتند.

اما وجه مشترک ازدواج هایی که رضایت زناشویی بالایی داشتند، ازدواج به خاطر علاقه ای بود که نسبت به یکدیگر داشتند و پس از فکر کردن و مشاوره گرفتن، احساس کرده بودند نیمه گمشده خویش را یافته اند و همسرشان گرچه با آن‌ها تفاوت سنی معکوس دارد، اما دارای ویژگی‌هایی است که در سایر افراد دیده نمی‌شود. آنچه که در مورد این افراد اهمیت داشت این بود که آن ها، تنها به عشق و علاقه به طرف مقابل اکتفا نکرده و به دنبال شناخت خود و طرف مقابل و بهره‌گیری از کتاب و جلسات مشاوره قبل از انتخاب و بعد از ازدواج، تصمیم به چنین ازدواجی گرفته بودند. عوامل تاریخچه‌ای نیز بر رضایت زناشویی اثرگذار است. تاریخچه و فرآیند آشنایی در اکثر قریب به اتفاق این ازدواج‌ها سنتی نبود. معمولا افرادی که این نوع ازدواج را انتخاب می‌کردند، ابتدا با یکدیگر آشنا و به هم علاقه‌مند می‌شدند، سپس درخواست خود را مستقیم و یا از طریق واسطه با طرف مقابل مطرح می‌کردند. هیچ یک از زوجین به مساله تفاوت سنی بی توجه و بی تفاوت نبودند، اما در نهایت زوج‌ها با در نظرگرفتن سایر شرایط و یا با مراجعه به مشاور(روان‌شناسان، علمای دین، مشورت با دوستان و اقوام دارای چنین تجربه‌هایی) تصمیم به چنین انتخابی گرفتند. آشنایی افراد در این نوع ازدواج‌ها از ابتدا با انگیزه ازدواج صورت نگرفته و رابطه به سرعت به ازدواج منجر نگردیده است، بلکه رابطه افراد تحت عناوین مختلف همچون دوستی، شیطنت، همکاری، آشنایی، فعالیت های دانشجویی و فوق برنامه و غیره آغاز و ادامه می‌یافت. تلاش برای متمایل ساختن خانواده‌ها و کسب رضایت آن‌ها برای ازدواج، ایستادگی طرفین برای ازدواج با یکدیگر و پذیرفتن مسئولیت انتخاب خود، اطمینان نسبت به انتخاب، صبوری تا کسب رضایت والدین، کمک گرفتن از یک فرد معتمد خانواده (روحانی

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1394.14.6.4.7]

معتبر) برای راضی نمودن خانواده، سپردن موضوع به گذر زمان ، قانع شدن خانواده نسبت به درست بودن انتخاب از دیگر ویژگی‌هایی بود که در فرآیند آشنایی زوجین راضی با تفاوت سنی معکوس دیده می‌شد. ضمن این‌که زوجین راضی از ازدواج، گرچه به یکدیگر علاقه داشتند (به نحوی که در صورت عدم حضور فرد مورد علاقه احساس عدم کارایی داشتند)، اما تلاش می کردند تا با اتخاذ دیدگاه منطقی فارغ از احساس، در مورد ازدواج تصمیم بگیرند. نکته دیگر آگاهی افراد نسبت به تفاوت سنی معکوس بوده است، همه زنان شرکت‌کننده در پژوهش بزرگ‌تر بودن خود را به همسران اعلام می‌کردند و حتی در این زمینه به آن‌ها هشدار می‌دادند؛ بنابراین خواستگاری پسران از دختران با اطلاع داشتن از تفاوت سنی معکوس بود. نحوه انتخاب یعنی اینکه افراد چگونه برای انتخاب این ازدواج‌ها تصمیم گرفته بودند، بر رضایت زناشویی کنونی زوجین اثرگذار بود. مانند سایر ازدواج ها یک انتخاب عجولانه بدون فکر و مشورت و با نادیده گرفتن و نشنیدن و انکار کامل توصیه‌هایی که از سوی اطرافیان به زن یا مرد می شد، نتیجه مطلوبی در پی نداشت. اما زوجینی که با مشورت و مطالعه، تلاش برای کسب آگاهی و شناخت نسبت به خود و طرف مقابل، دست به انتخاب زده بودند، رضایت زناشویی بالاتری داشتند. این زوجین هنگام تصمیم-گیری برای انتخاب همسر،۳ مرحله بررسی کارشناسانه، دیدن و وارسی نقاط ضعف و قوت همسر کنونی، مشورت و مشاوره گرفتن از اطرافیان و نیز متخصصان، را برای تصمیم‌گیری پشت سر گذاشته بودند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که زوج‌هایی که با آگاهی از مشکلات و سختی‌های بالقوه رابطه دست به انتخاب می‌زنند و مهارت‌های بین فردی را برای حل این مشکلات یاد می‌گیرند، رضایت زناشویی بالاتری دارند[۱۹]. این پژوهش با استفاده از روش کیفی به موضوع عوامل تاثیرگذار بر انتخاب تفاوت سنی معکوس زوجین پرداخت؛ ازدواج‌هایی که با توجه به ساختار جامعه ما که در حال گذر از سنت به مدرنیته است، روز به روز در حال گسترش است. با توجه به گسترش روزافزون این نوع ازدواج‌ها، به نظر می‌رسد باید به چنین ازدواج‌هایی با نگاهی نو؛ نگریست؛ و به جای نفی این نوع ازدواج‌ها با شیوه و روش علمی به این نوع ازدواج‌ها، شناخت مزایا و معایب، و تجربه پدیدارشناسانه افرادی که این نوع ازدواج را انتخاب می‌کنند پرداخت. در واقع باید با استفاده از شیوه‌ای دقیق و علمی گام‌های موثری در جهت کاهش آسیب‌های احتمالی این نوع ازدواج‌ها و تغییر نگرش افراد جامعه نسبت به این ازدواج‌ها برداشت. یافته‌های این پژوهش می‌تواند روان‌شناسان حوزه انتخاب همسر را در راستای بهبود و غنی‌سازی مشاوره‌های قبل از ازدواج یاری نماید.

سهم نویسندگان

نرجس عرفان منش: طراحی سوالات مصاحبه، مصاحبه با شرکت-کنندگان، تحلیل کیفی داده‌ها، تهیه و تدوین مقاله

زهرا درویزه: راهنمای پایان نامه، نهایی کردن سوالات مصاحبه، مشارکت در تهیه مقاله

زهره خسروی: مشاور پایان نامه،نهایی کردن سوالات مصاحبه، مشارکت در تهیه مقاله

محمدرضا حسن‌زاده توکلی: مشاور ، نهایی کردن سوالات مصاحبه، مشارکت در تهیه مقاله

منابع

1. Saroukhani B. Age Gap in Marriage: A Study in Contemporary Iran. International Journal of Sociology and the Family 1981; 11:87-98

2.National Organization for Civil Registration(NOCR). Statistical Yearbook of the registration 2014. Available at www.sabteahval.ir

3. Weiss RL. A critical review of marital satisfaction. In: Pinsof WM, Lebow JL,eds. Familly Psychology: The art of the science. 2th Edition, Oxford university press: London, 2005

4. Blood RO,Wolfe DM. Husbands and Wives. 1Edition, The Free Press: New York,1960

5. Donaghue N, Fallon BJ. Gender-role self-stereotyping and the relationship between equity and satisfaction in close relationships. Sex Roles 2003; 48: 217–230

6. Winn K, Crawford D, Fischer J. Equity and commitment in romance versus friendship. Journal of Social Behavior and Personality 1991; 6:301–314

7. Wheeler B. Age Differences in Marriage: Exploring Predictors of Marital Quality in Husband-Older, Wife-Older, and Same-Age Marriages. Unpublished Doctoral Dissertation, Brigham Young University 2010. Available at http://scholarsarchive.byu.edu/etd.

8. Ahmadi V,Hemmati R. Check the status of marriage squeeze in Iran. Strategic Studies Women 2008; 47:43-64

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-03]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1394.14.6.4.7]

9. Lehmiller J, Agnew C. Commitment in age-gap heterosexual relationships: A test of evolutionary and socio-cultural predictions. Psychology of Women Quarterly 2008; 32:74-82

10. Oliya N, Fatehizadeh M, Bahrami F. Impact of enrichment program on marital satisfaction of couples. Quarterly Journal of New Thoughts on Education 2008; 1&2:9-30

11. Robinson L, Blanton P. Marital strengths in enduring marriage. Family Relations 1993; 42: 38- 45

12. Wiegel DJ, Ballard R, Deborah S. How couples maintain marriages. Journal of family Relations 1999; 48: 263-70

13. Rosen- Grandon J, Myers J, Hattie J. The Relationship between Marital Characteristics, Marital Interaction Processes, and Marital satisfaction. Journal of counseling and Development 2004; 82: 58- 68

14. Roberts L. Fire and ice in marital communication :Hostile and distancing Behaviors as predictors of marital distress. Journal of marriage & family 2000; 62:623-707

15. Karimisani P, Ehyaee K, Esmaeli M, Falsafinejad MR. Factors determining the success of a marriage: a qualitative study. Counseling Research & Developments 2013; 45:75-93

16. Herbert T, Silver R, Ellard J.Coping with an Abusive Relationship: How and Why Do Women stay. Journal of Marriage and Family 1991; 53: 311-25

17. Carver C, Scheier M, Segerstrom S. Optimisim. Clinical psychology Review 2010; 30: 879-889.

18. Parker R. Why marriage last: A discussion of literature. Australian Institute Family Studies 2002; 28: 1- 26

19. Wolcott I, Hughes J. Towards understanding the reasons for divorce. working paper, Australian Institute of family studies 1999; 20: 2-29

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1394.14.6.4.7]

Payesh

Journal of the Iranian Institute for Health Sciences Research

ABSTRACT

Qualitative evaluation of predisposing factors in reverse age-heterogamous couples

Narjes Erfanmanesh [1*], Zahra Darvizeh [1], Zohreh Khosravi [1], Mohammad Reza Hasanzadeh Tvakkoli [2]

1. Department of Eduction & Psycology, AlzahraUniversity, Tehran, Iran
2. University of the Quran and Hadith, Tehran, Iran

Payesh 2015; 6: 667-675
Accepted for publication: 14 September 2015
[EPub a head of print-15 November 2015]

Objective (s): Despite the negative attitude of the society toward reverse marital age heterogamy, in which women are older than men, spreading of reverse age discrepant marriages and their impacts on changes in community structure illustrate the necessity of identifying the reasons for choosing this type of marriages. This research was conducted to identify and assess factors affecting the marital satisfaction, in couples with reverse age differences.

Methods: Due to the limitations of using questionnaire surveys in the field of marital satisfaction, the data was gathered using a qualitative method (Phenomenology) by conducting interviews with 30 couples with reverse age difference as well as using observational techniques and assessing the recorded audios and transcribed texts of interviews. We used axial, selective and open coding methods to analyze the data.

Results: In all, 130 concepts were selected and categorized into five main factors that affected marital satisfaction in these couples. These factors were: individual-, family-, attitude, motivation, and background-related factors.

Conclusion: The accurate ways to decrease possible breakdown of such marriages is recommended.

Key Words: marriage, reverse age heterogamy, marital satisfaction, qualitative approach

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-03]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1394.14.6.4.7]

[*] Corresponding author: AlzahraUniversity, Tehran, Iran
Tel: 07136340725
E-mail: erfanmanesh cp_@yahoo.com